

Agnieszka Rzepka
(Warszawa)

MATERIAŁY WACŁAWA CEZAREGO PONIKOWSKIEGO (1884 – 1944) (III-193)

Wacław Cezary Ponikowski urodził się 20 sierpnia 1884 roku w Warszawie. Był synem Cezarego Franciszka Andrzeja, adwokata, prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej w Warszawie i Eweliny z Łuczyckich. Szkołę realną rządową ukończył w Warszawie w 1903 r. Następnie przeniósł się do Krakowa, gdzie kontynuował naukę w Gimnazjum III Filologicznym. Ukończył je w 1908 r. po zdaniu matury humanistycznej. Jednocześnie w latach 1904-1909 uczęszczał do Studium Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), dzięki czemu uzyskał dyplom inżyniera rolnika. Nauka w Studium przy UJ nie była równoznaczna ze studiami, była to szkoła zawodowa, którą Wacław Ponikowski mógł zacząć zanim zdał maturę. Pracę dyplomowa napisał pod kierunkiem profesora ekonomii rolnej Stefana Surzyckiego na temat: *Opis i projekt reorganizacji dwóch gospodarstw, Magnuszewa i Rząśnika w Królestwie Polskim*.

Przez cztery lata (1908-1912) studiował na Wydziale Filozoficznym UJ, uzyskując absolutorium w roku 1914. W czasie studiów odbył praktyki rolnicze w Rzeczączych (pow. noworadomski), Piotrowie (pow. gostyński), Łuszyńcu (pow. kutnowski), Magnuszewie (pow. makowski) i Rząśniku (pow. pułtuski), co mu posłużyło do napisania w 1914 r. pracy doktorskiej pt. *Znaczenie maszyn dla gospodarstwa wiejskiego z szczególnym uwzględnieniem stosunków rolniczych Królestwa Polskiego*. Niestety wybuch wojny uniemożliwił mu przeprowadzenie wszystkich czynności związanych z doktoratem, gdyż musiał w 1915 r. wrócić do Warszawy. Tam pracował jako statystyk i ekonomista rolny w Centralnym Towarzystwie Rolniczym i zarazem w latach 1918-1919 jako bibliotekarz w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW), potem w latach 1919-1921 jako starszy asystent katedry zarządu gospodarstwem rolnym w SGGW, następnie od roku 1920 jako kierownik działu statystyki ekonomiki gospodarstw Związku izb i Organizacji Rolniczych RP.

Od połowy lipca do połowy października 1920 r. przebywał w Armii Ochotniczej, biorąc udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1924 r. doktoryzował się na SGGW na podstawie pracy, *Znaczenie maszyn dla gospodarstwa wiejskiego*, która została przyjęta przez profesora Stefana Moszczeńskiego, habilitował się u tegoż prof. Moszczeńskiego w 1926 r. w zakresie ekonomiki rolnej na podstawie pracy, *Dochód czysty i jego składniki jako miary powodzenia kierunków wytwórczości rolniczej*.

W latach 1926-1928 wykładał wybrane zagadnienia z ekonomiki rolnej na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, a w latach 1926-1936 ekonomikę i rachunkowość gospodarstw chłopskich w SGGW. Z przerwami od 1930 do 1934 roku był konsultantem ekonomicznym Wydziału Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Wiejskich przy Instytucie w Puławach. W latach 1933-1936 redagował „Rolnika Ekonomistę”, organ Związku Izb i Organizacji Rolniczych RP. W 1936 r. objął jako profesor nadzwyczajny katedrę administracji rolnej na Wydziale Rolniczo-Lasowym Politechniki we Lwowie. Równocześnie prowadzi zlecone wykłady i ćwiczenia na SGGW z ekonomiki gospodarstw włościańskich i ekonomiki drobnych gospodarstw. W latach 1939-1944 osiadł w Dublanach, był kierownikiem biblioteki tego wydziału, prowadząc w czasie okupacji niemieckiej tajne nauczanie.

W SGGW Waław Ponikowski jako docent wykładał na Wydziale Rolniczym ekonomikę gospodarstw włościańskich, prowadził ćwiczenia i seminaria w dużej części bezinteresownie, gdyż nie za wszystkie swe zajęcia pobierał wynagrodzenie. Ponadto kierował pracami dyplomowymi, pisanymi w zakładach ekonomiki gospodarstw wiejskich, polityki agrarnej oraz polityki ekonomicznej. Funkcje tę pełnił nieoficjalnie, gdyż dopiero w 1934 r. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przyznał mu prawo kierowania pracami dyplomowymi, dokonania ich ocen oraz uczestnictwa w charakterze członka egzaminującego w Komisji Egzaminacyjnej.

Waław Ponikowski był autorem ponad 80 prac publikowanych głównie w „Rocznikach Nauk Rolniczych i Leśnych”, w „Rolniku Ekonomiście”, „Bibliotece Puławskiej”, „Polish Agriculture” wydawanym w Nowym Jorku w 1933 r., niestety nie zachowały się w tłumaczeniu polskim. Działalność naukowa Waława Ponikowskiego dotyczyła kilku dziedzin ekonomiki rolniczej, najwcześniej zajął się problematyką z zakresu organizacji pracy i mechanizacji rolnictwa. Zagadnienia bilansu rolniczego Polski, produkcji, spożycia i eksportu artykułów rolniczych stanowiły dalszy przedmiot zainteresowań autora, podobnie jak ustalenie wartości wytwórczości rolniczej i zwierzęcej w Polsce, charakterystyka ogólna warunków i wyników naszego rolnictwa. Punktem centralnym twórczości Waława Ponikowskiego był trwały wkład do teorii ekonomiki rolniczej w zakresie rozwoju metodologii badań oraz analiza i ustalenie pojęć głównych wielkości ekonomicznych jako mierników produktywności, dochodowości gospodarstw wiejskich. Waław Ponikowski był do roku 1939 członkiem komisji ankietowej badania warunków i kosztów produkcji i wymiany przy ministrze rolnictwa oraz komisji opiniotwórczej Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (nominowany został na członka korespondenta Sekcji Nauk Rolniczych przy Wydziale V – Nauk Technicznych 24.XI.1938 r.) oraz Polskiego Towarzystwa Statystycznego (nominowany na członka zwyczajnego 28.III.1939 r.). Chorujący długie lata na cięższą astmę przeniósł się z początkiem 1944 r. do Warszawy, gdzie czuł się najlepiej.

Waław Ponikowski był żonaty z Zofią z Marczewskich, którą poślubił w 1911 r., nie miał dzieci.

Zginął w czasie Powstania Warszawskiego 26.IX.1944 r. zastrzelony przez Niemców na Mokotowie.

Materiały Waława Ponikowskiego zostały zakupione przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk dnia 9.V.1970 r., od siostry twórcy spuścizny – Zofii Makowskiej (Polski Słownik Biograficzny błędnie podaje nazwisko Malewska), zostały zarejestrowane w księdze nabytków pod numerem 960. W roku 1992 nastąpił dopływ dokumentów, przekazanych przez panią Stefanę Jakubowską, a stanowiących dar pani Zofii Gozdawy-Makowskiej (ks. nab. 2001). W roku 2004 opracowaniem spuścizny zajęły się dwie słuchaczki Policealnego Studium Informacji Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie – Magdalena Jaworska i Milena Więch. Efektem ich porządkowania była napisana przez nie praca dyplomowa zatytułowana „Spuścizna po profesorze Waławie Ponikowskim 1884-1944”. Niestety nie spełniała ona wszystkich wymagań określonych w „Wytycznych opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych” i dlatego od września 2004 roku sporządzeniem inwentarza zajęła się jego autorka. Podczas przeprowadzania tych czynności ze spuścizny wyłączone zostały wykłady z Kursów Rolniczych im. St. Staszica i przekazane do Biblioteki Archiwum PAN. Prace zostały ukończone na początku 2005 roku.

Spuścizna została podzielona na 8 zasadniczych grup.

Grupa I licząca 32 jednostek zawiera materiały z lat 1930-1944, składa się z następujących podgrup: A: opracowania i referaty, B: wykłady, C: materiały warsztatowe. Wszystkie akta wchodzi w skład grupy i ułożone zostały w porządku chronologiczno-rzeczowym. Przy formowaniu jednostek zastosowano kryteria rzeczowe. Za podstawę umieszczenia materiałów w ciągu chronologicznym przyjęto datę najwcześniejszego utworzenia dokumentu. Natomiast ustalenie daty wytworzenia tychże materiałów możliwe było niekiedy tylko w przybliżeniu, w

oparciu o treść dokumentów. W pierwszej podgrupie liczącej 14 jednostek znalazły się rękopisy i maszynopisy prac naukowych ułożone w porządku rzeczowo-chronologicznym, natomiast 2 ostatnie jednostki, których data wytworzenia okazała się niemożliwa do ustalenia, umieszczone zostały na końcu w oparciu o kryterium alfabetyczne, odnoszące się do tytułów jednostek. Te ostatnie zachowały oryginalne brzmienie tytułu, nadane przez twórcę spuścizny. Ten sam system zastosowany został analogicznie do pozostałych jednostek znajdujących się w kolejnych podgrupach.

Grupę II stanowią materiały działalności dydaktycznej składające się z dwóch podgrup. W pierwszej umieszczone zostały prace dyplomowe studentów SGGW, napisane pod kierunkiem twórcy spuścizny i pochodzące z lat 1932-1939. Ułożone zostały one w porządku alfabetycznym, według nazwisk autorów prac. W skład drugiej podgrupy weszły materiały związane z prowadzeniem przez Wacława Ponikowskiego kursów w Institut für Wirtschaftslehre und Landbaues-Dubłany. Akta te pochodzą z lat 1943-1944, występują w formie rękopisów i maszynopisów. Układ akt został nadany w oparciu o porządek formalno-rzeczowy i znalazły się tu kolejno: listy uczestników kursu, oceny i prace studentów.

Do grupa III zakwalifikowano zostały materiały biograficzne ułożone w 3 jednostkach. Przy porządkowaniu zastosowano porządek formalno-rzeczowy. Akta umieszczone w tej grupie pochodzą z lat 1896-1939. W skład jednostki 57 weszły m.in.: list opiekuna W. Ponikowskiego, gdy ten był uczniem szkoły realnej, do jego ojca, a także: świadectwo ukończenia poszczególnych klas szkoły realnej, list pochwalny za najlepsze wyniki w nauce, świadectwo wojskowe, legitymacje i indeksy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, umowę o pracę (SGGW), zaświadczenie o oddaniu broni Komitetowi Robotniczo Chłopskiemu (język ukr., 1939 r.). W jednostce 58 zatytułowanej: Materiały majątkowe i gospodarcze umieszczono pokwitowania, polisy ubezpieczeniowe z Towarzystwa Ubezpieczeń „Przezorność”, plan miejscowości Dubłany, zaświadczenie o miejscu zamieszkania, książeczki oszczędnościowe, talon pożyczkowy z Domu Bankierskiego Braci Stückgold. Znalazły się tutaj również fragmenty czasopisma „Gazeta Rolnicza” na łamach którego umieszczone zostały reklamy firmy Wacława Ponikowskiego, która prowadził wraz ze współnikami w Warszawie. Pierwsza reklama pochodzi z roku 1912 i wydrukowana została w numerze 23. Twórca spuścizny wraz ze współpracownikami: S. Turczynowiczem, W. Trojanowskim i E. Ostrowskim ogłaszał swoją firmę pod nazwa „Biuro melioracji wodnych oraz budowy cegielni i fabryk drenów”. Kolejne ogłoszenia pochodzą z roku 1923 (numery: 27-28, 29-30) i w nich Wacław Ponikowski informował o prowadzeniu wraz z E. Ostrowskim usług w zakresie osuszania, drenowania i nawadniania.

Grupę IV stanowi korespondencja z lat 1905-1939, szczegółowy jej wykaz zamieszczono w aneksie 1. W większości stanowi ją korespondencja wpływająca, którą ułożono alfabetycznie, zgodnie z nazwa instytucji lub nazwiskiem korespondenta.

W grupie V zatytułowanej: Materiały o twórcy spuścizny, umieszczono tylko jedną jednostkę, w której znalazły się wzmianka prasowa o jednej z prac Wacława Ponikowskiego oraz opinia Stefana Moszczeńskiego o twórcy spuścizny, jako o kandydacie na Katedrę Administracji Rolniczej Politechniki Lwowskiej w Dublanach.

Grupę VI stanowią materiały działalności zawodowej siostry Wacława Ponikowskiego – Marii Ponikowskiej pochodzące z lat 1949-1951. Przy porządkowaniu również zastosowano kryterium formalno-rzeczowe, a następnie układ chronologiczny.

Ta sama zasada obowiązywała przy tworzeniu jednostek w grupie VII – Materiały osób obcych, która została podzielona na następujące podgrupy: opracowania i referaty, czasopisma. Szczegółowy ich wykaz zawierają kolejno aneksy 2 i 3.

Grupę VIII stanowią załączniki. W skład pierwszych czterech jednostek tj. 66-69 weszły czasopisma wraz z zamieszczonymi tam artykułami Wacława Ponikowskiego (zob. aneks 4). Natomiast w obrębie ostatniej 70 jednostki znalazły się czasopisma z dedykacją dla twórcy spuścizny, podpisem na okładce, wydane pod jego redakcją. Ich wyszczególnienie zawiera aneks 5.

Spuścizna ta otrzymała w Archiwum sygnaturę III – 193, w bazie szukajwarchiwach nr 306, liczy 70 jednostek, a jej rozmiar wynosi 1,05 mb. Znalazły się tutaj materiały z lat 1896-1951. Akta wytworzone po śmierci twórcy związane są z działalnością zawodową jego siostry – Marii Ponikowskiej. Do inwentarza dołączono 5 aneksów.

Źródła i bibliografia

1. *Teczka personalna Wacława Ponikowskiego* Archiwum Akt Nowych, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 5114
2. *Teczka personalna Wacława Ponikowskiego*, Archiwum Centralne Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
3. *Materiały Wacława Ponikowskiego* Archiwum Polskiej Akademii Nauk, sygn. III-193
4. Brzozowski Stanisław, *Ponikowski Wacław Cezary (1884-1944)*, Polski Słownik Biograficzny, 1983, t. 27, z. 3, s. 502-503
5. Fierich Jerzy, *I Studium Rolnicze 1890-1923*, Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1934, s. 235
6. Majewski Franciszek, Żabko – Potopowicz Antoni red., *Księga Pamiątkowa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie 1906-1956*, Warszawa 1958
7. Staff Franciszek red., *Księga Pamiątkowa ku uczczeniu potrójnej rocznicy zaczątków, założenia i utrwalania Szkoły Głównej Gospodarstw Wiejskiego w Warszawie (1906-1911-1916-1936)*, Warszawa 1937
8. Żabko - Potopowicz Antoni, *Pionierzy postępu w rolnictwie polskim*, Warszawa, 1977

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej	1 - 32
A. Opracowania, referaty	1 - 14
B. Wykłady	15- 17
C. Materiały warsztatowe	18 - 32
II. Materiały działalności dydaktycznej	33 - 55
A. Prace dyplomowe studentów	33-54
B. Institut für Wirtschaftslehre und landbaues - Dublany	55
III. Materiały biograficzne	56 – 58
IV. Korespondencja	59
V. Materiały o twórcy spuścizny	60
VI. Materiały rodzinne	61
VII. Materiały osób obcych	62-65
VIII. Załączniki	66-70
Aneksy	1 - 5

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Opracowania, referaty

1. *Ostatnie prądy w gospodarstwie rolnym w Rosji współczesnej*
Fragment opracowania
1930, masz., l., k. 33
2. *Rolnictwo i czynniki wytwórcze*
Referat
Ok. 1930, rkp., l., k. 54
3. *Koszty produkcji czterech zbóż i okopowych w woj. Warszawskim w roku gospodarczym 1929/1930*
Referat
1931, masz., l., k. 31
4. Porównanie gospodarstw włościańskich i folwarcznych na podstawie materiałów rachunkowych
Fragment opracowań
Po 1935, b.d., rkp., l., k. 35
5. *Wynik gospodarczy.*
Referat
Przed 1939, rkp., l., k. 25
6. *Jaki areal gruntów winien być zachowany w gospodarstwach większych na racjonalną hodowlę koni?*
Referat
Ok. 1939, masz., l., k. 11
7. Memoriał w sprawie ratowania latyfundiów.
Referat
Po 1939, masz., l., k. 18
8. Organizacja i struktura rolnictwa
Fragmenty opracowań
Ok. 1940, masz., l., k. 143
9. Praca w rolnictwie
Fragmenty opracowań
Ok. 1940, rkp., masz., l., k. 70
10. Sprzęt i maszyny rolnicze
Fragmenty opracowań
Po 1940, masz., l., k. 18
11. Bibliografia ekonomiki gospodarstw wiejskich
Bibliografia do podręcznika akademickiego
B.d., rkp., l., k. 29

12. Kształtowanie się spożycia
Fragmenty opracowań
B.d., masz., l., k. 30
13. *Organizacja gospodarstw wiejskich*
Różne wersje spisów treści do podręcznika akademickiego
B.d., rkp., masz., l., k. 69
14. Zasady zmianowania roślin
Fragmenty opracowań
B.d., rkp., l., k. 13

B. Wykłady

15. *Rachunkowość [...] oraz szacowanie kapitałów*
Wykłady wygłoszone w Studium Rolniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, notatki
1926-1937, rkp., druk, l., k. 110
16. *Wykłady z Ekonomiki gospodarstw*
Fragmenty wykładów wygłoszonych na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie
1928-1932 i b.d., rkp., l., k. 29
17. *Nauka o czynnikach produkcji rolnej*
Wykład
B.d., rkp., masz., druk, l., k. 26

C. Materiały warsztatowe

18. Dochód w gospodarstwie rolnym
Wypisy z literatury, obliczenia tabele
Pocz. XX w., rkp., l., k. 70
19. Organizacja gospodarstwa rolnego
Notatki, wypisy z literatury
Pocz. XX w., rkp., j. niem, pol., l., k. 176
20. Produkcja rolnicza
Wypisy z literatury
Ok. 1920-1942, rkp., j. niem, pol., l., k. 89
21. Statystyka i rachunkowość
Notatki, obliczenia, wypisy z literatury
Ok. 1920-1942, rkp., j. niem., pol., ros., l., k. 153
22. Jw.
Tabele, schematy, książka do prowadzenia rachunkowości rolniczej, ankiety, formularze
1925-1939, b.d., rkp., masz., druk, l., k. 149
23. Jw.

- Tabele, obliczenia, wypisy z literatury
Ok. 1925-1940, rkp., j. niem, pol., l., k. 56
24. Gospodarstwa włościańskie
Obliczenia, tabele, wypisy z literatury
Ok. 1925-1935, rkp., j. niem., pol., ros., l., k. 54
25. Inwentarz żywy i polowy
Notatki
Ok. 1930-1942, rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 85
26. Gospodarka pieniężna
Notatki, obliczenia, tabele
Po 1930, rkp., druk, l., k. 44
27. Rozmiary gospodarstw
Wypisy z literatury
Przed 1935, rkp., j. niem., pol., ros., l., k. 46
28. Systemy gospodarcze
Notatki, obliczenia, tabele
Przed 1935, rkp., l., k. 25
29. Wstęp do nauki rolnictwa
Notatki, obliczenia
Ok. 1937-1938, rkp., l., k. 24
30. Bonitacja i taksacja rolna
Notatki, obliczenia
B.d., rkp., j. niem., pol., l., k. 79
31. Rynek
Notatki
B.d., rkp., j. niem., pol., l., k. 24
32. *Materiał rachunkowy Gajownicza*
Tabele, zestawienia liczbowe, obliczenia
B.d., rkp., l., k. 14

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ

A. Prace dyplomowe studentów

33. Czarnowski Edmund, *Gospodarstwa folwarczne woj. poznańskiego w latach 1928/1929 i 1929/1930*
1934, masz., sz., k. 237, vol. 2
34. Gąsiński Henryk, *Opis okręgu Zagościniec ze szczególnym uwzględnieniem najmniejszego i najkorzystniejszego rozmiaru gospodarstwa wiejskiego*
B.d., masz., sz., k. 85

35. Grodecki Władysław, *Położenie ekonomiczne gospodarstw folwarcznych w podokręgach: kutnowsko-wrocławskim i plocko-łowickim w latach 1928/1929 i 1932/1933*
1937, masz., sz., k. 89
36. Gutowski Michał, *Opis i planowanie reorganizacji gospodarstwa w majątku Krasne*
B.d., masz., sz., k. 164
37. Jaworska Hanna, *Koszty wytwórcze ziemniaka w powiecie płońskim*
B.d., masz., sz., k. 86
38. Kielmel Józef, *Źródła dochodów i rozchodów pieniężnych małych gospodarstw włościańskich w okręgu podolskim i przemysłowym w 3-ech leciu 1930/1931, 1931/1932, 1932/1933*
1936, masz., sz., k. 79
39. Kintzi Aleksander, *Zestawienie majątności według klas wielkości w powiecie lwowskim*
1939, masz., sz., k. 223
40. Kłowskiak Jan, *Źródła dochodów i rozchodów drobnych gospodarstw włościańskich w okręgu Pogórza*
B.d., masz., sz., k. 120, vol. 2
41. Krynski Witold *Zużycie czterech zbóż i ziemniaków przez gospodarstwa włościańskie w rejonie południowo-wschodnim w latach 1928/1929-1930/1931*
B.d., masz., sz., k. 186, vol. 2
42. Lebedziński Franciszek, *Gospodarstwa włościańskie I folwarczne woj. poznańskiego w roku 1928/1929 według materiałów rachunkowych*
1935, masz., sz., k. 190, vol. 2
43. Lewiński Józef, *Położenie gospodarstw włościańskich woj. Poznańskiego*
1933, masz., sz., k. 50
44. Malinowska Wanda, *Położenie gospodarstw folwarcznych woj. Poznańskiego w latach 1928/1929 i 1929/1930*
1933, masz., sz., k., k. 96
45. Nowakowski Czesław, *Podział gospodarstw włościańskich według powierzchni i stosunków pracy*
1935, masz., sz., k. 90, vol. 2
46. Obrębski Walenty, *Zużycie artykułów spożywczych w małych gospodarstwach włościańskich w rejonach: środkowym i Pogórskim w trzyleciu 1930/1931 i 1932/1933*
B.d., masz., sz., k. 68
47. Pawłowski Kazimierz, Jan, *Opis okręgu Tłuszcz ze szczególnym uwzględnieniem najmniejszego i najkorzystniejszego rozmiaru gospodarstw wiejskich*
1938/1939, masz., sz., k. 78
48. Radzimowski Tadeusz, *Kształtowanie się spożycia artykułów przemysłowych w małych*

gospodarstwach włościańskich na południu Polski A i Polski B w zależności od wielkości gospodarstwa, zamożności koniunktury
1937, masz., sz., k. 70

49. Salski Tadeusz, *Gospodarstwo włościańskie w powiecie łódzkim*
1938/1939, masz., sz., k. 131
50. Sobańska-Kieniewiczowa Zofia, *Zużycie wyrobów przemysłowych na wsi w roku 1932/1933 w zależności od położenia geograficznego i stopnia zależności gospodarstw wiejskich na podstawie materiałów rachunkowych*
1938, masz., sz., k. 60
51. Szkultycki Edward, *Położenie gospodarstw włościańskich woj. poznańskiego 1928/1929 i rejonu północno-zachodniego w 1932/1933. Na tle materiałów rachunkowych*
1936, masz., sz., k. 216, vol. 2
52. Światłowski Władysław, *Wpływ powierzchni gospodarstw i koniunktury na kształtowanie się bilansu pięciu głównych ziemiopłodów w gospodarstwach włościańskich woj. Poznańskiego w latach 1927/1928 – 1930/1931*
B.d., masz., sz., k. 106
53. Tomaszewski Tadeusz, *Badania wykresowe nad organizacją pracy w gospodarstwie wiejskim*
B.d., masz., sz., k. 130
54. Walecki Waclaw, *Opracowanie materiałów rachunkowych drobnych gospodarstw wiejskich z okręgu poznańskiego 1928/1929*
1943-1944, rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 31

B. Institut für Wirtschaftslehre und landbaues - Dublany

55. Institut für Wirtschaftslehre und landbaues - Dublany
Lista uczestników kursu, oceny i prace studentów, tabele, zestawienie liczbowe kosztorysów i ksiąg inwentarzowych
1943-1944, rkp., masz., j. niem., pol., l., k. 31

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

56. Życiorys, bibliografie prac własnych, dokumenty osobiste
1896-1939, rkp., masz., druk, j. ang., franc., niem., pol., ros., l., k. 24
57. Dokumenty dotyczące przebiegu nauki szkolnej, studiów, służby wojskowej i pracy
Świadectwa szkolne, protokoły, wyciągi ze świadectw, świadectwo wojskowe, legitymacja, indeksy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, umowa o pracę zaświadczenie o oddaniu broni Komitetowi Robotniczo-Chłopskiemu
1897-1939, rkp., masz., druk, j. łac., pol., ros., ukr., l., sz., opr. k. 68
58. Materiały gospodarcze i majątkowe
Reklamy firmy W. P., polisy ubezpieczeniowe, książeczki oszczędnościowe

1912-1939, rkp., masz., druk, j. pol., ukr., l., sz., opr. k. 67

IV. KORESPONDENCJA

59. Korespondencja wpływająca

1905-1939, rkp., masz., druk, j. franc., niem., pol., l., k. 33, zob. aneks 1

V. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

60. Opinia Stefana Moszczeńskiego o Waławie Ponikowskim, wzmianka prasowa o książce Waławia Ponikowskiego

1926, 1937, masz., druk, l. k. 17

VI. MATERIAŁY RODZINNE

61. Maria Ponikowska – siostra Waławia Ponikowskiego

Korespondencja wychodząca i wpływająca z: Kupieckim Instytutem Wiedzy Zawodowej, Zakładem Wiedzy Handlowej, Instytutem Naukowo-Badawczym Handlu i Żywności Zbiorowej, Przeglądem Budowlanym wraz z załącznikami związanymi z pracą zawodową Marii Ponikowskiej nad organizacją biurowości 1949-1951, rkp., masz., druk, j. niem., pol., l., k. 164

VI. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

62. Opracowania i referaty

1917-1940, b.d., rkp., masz., druk, l., sz., k. 127, zob. aneks 2

63. Jw.

Materiały w sprawie ubezpieczeń inwentarza żywego od chorób i wypadków w Polsce
1938, masz., sz., k. 139

64. Jw.

Nawozy i nawożenia (autor nieznany)
B.d., masz., l., k. 189

65. Czasopisma

1928-1937 i b.d., druk, l., sz., k. 110, zob. aneks 3

VI. ZAŁĄCZNIKI

66. Waław Ponikowski

Artykuły drukowane
1912-1928, druk., sz., k. 165, zob. aneks 4

67. Jw.

Artykuły drukowane
1924-1928, druk, sz., k. 92, zob. aneks 4

68. Jw.

Artykuły drukowane

1929, druk, sz., k. 152, zob. aneks 4

69. Jw.

Artykuły drukowane

1930-1937, druk, sz., k. 155, zob. aneks 4

70. Czasopisma z dedykacją dla Wacława Ponikowskiego z jego przedmową, podpisem na okładce wydane pod jego redakcją

1927-1936, masz., druk, sz., k. 161, zob. aneks 5

ANEKS 1

J.59. Korespondencja wpływająca

Biuro Rachunkowości Rolnej przy Związku Ziemiaków	1935	1. 2
Krajowa Średnia Szkoła w Czernichowie	1920	1. 2
Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego	1936	1.1
Politechnika Lwowska	1934-1936	1. 3
Polskie Towarzystwo Statystyczne	1939	1. 1
Prezydium Rady Ministrów	1927	1. 3
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego	1924-1935	1. 6
Tapernoux F.E.	1931	1. 1
Towarzystwo Naukowe Warszawskie	1938	1. 1
Towarzystwo Oświaty Rolniczej Księgarnia Rolnicza	1938	1. 1
Wyższa Szkoła Rolnicza	1918	1. 1
Związek Izb i Organizacja Rolniczych Rzeczypospolitej Polskiej	1934, 1936-1937	1. 6

ANEKS 2

J.62. Opracowania i referaty osób obcych

Glass Jakub, *W sprawie zakładania hipotek dla drobnej własności w Królestwie Polskim* – referat odczytany i przyjęty na posiedzenie Sekcji Prawnej Towarzystwa
Popierania Pracy Społecznej w dniu 6 marca 1947
Krzyszowski W., *Ustrój komunalny wiejski*, b.d. 51
Książka do prowadzenia rachunkowości rolniczej, przykład rocznego prowadzenia rachunkowości, 1937
Mowa na pogrzebie Michała Słubickiego, 1940
Rutkowski, *Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX w.*, b.d.
Tomaszewski T., *Organizacja pracy w gospodarstwach wiejskich*, b.d.

ANEKS 3

J.65. Czasopisma

„Fortschritte der Landwirtschaft”, 1928
„Rolnik i Zagroda”, 1928
„Rolnik Ekonomista”, 1932
„Czasopismo spółdzielni rolniczych”, 1936
„Rolnictwo”, 1937
„Organizacja gospodarstwa wiejskiego”, b.d.
„Serie prac społeczno-gospodarczych”, b.d.

ANEKS 4

J.66. Wacław Ponikowski

W. P., S. Biedrzycki, *Żniwiarka i wiązalka w świetle liczb* „Towarzystwo Rolnicze”, 1912, z. 23, s. 485-488

Co mówią ceny? cz. I, „Przewodnik kółek i stowarzyszeń rolniczych”, 1922, nr 49, s. 734-736

Co mówią ceny? cz. II, „Przewodnik kółek i stowarzyszeń rolniczych”, 1922, nr 50, s. 746-748

Udział Polski w produkcji rolniczej światowej, „Gazeta Rolnicza”, 1923, nr 18, s. 385-389

W. P., E. Szturm-de-Sztrem, *Produkcja i spożycie ważniejszych ziemioplodów w Polsce*, cz. I i II, „Gazeta Rolnicza”, 1923, nr 27-28, s. 635-642

J.67. Jw.

Dochód czysty w gospodarstwie wiejskim, cz. I i II, „Gazeta Rolnicza”, nr 14, s. 345-346

Próba obliczenia wartości produkcji rolniczej w Polsce w roku gospodarczym 1927/1928, „Rolnik Ekonomista”, 1929, nr 13-14, s. 13-24

J.68. Jw.

Essai d'établissement de certaines grandeurs commensurables dans la comptabilité agricole – raport zaprezentowany na XIV Congrès International D'Agriculture, Bucarest, 1929, vol. 3

Kilka uwag w sprawie znaczenia i sposobu wyliczania kosztów produkcji w gospodarstwach wiejskich, „Rolnik Ekonomista”, 1929, nr 24, s. 351-357, vol. 2

O najnowszych opracowaniach materiałów rachunkowych w gospodarstwach wiejskich, odbitka z „Roczników Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1929, t. XXI, vol.3

Ustalenie niektórych mierników i liczby względnych w rachunkowości rolniczej, odbitka z „Roczników Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1929, t. XXII, vol. 3

J.69. Jw.

Polish agricultural land organization Since the World war, „The Annals of the American Academy of Political and Social Science”, 1930, no. 2412, vol. 2

Zużycie wytworów przemysłowych przez rolnictwo, „Rolnik Ekonomista”, 1933, nr 1, s. 9-14, vol. 2

W sprawie cen nawozów sztucznych, „Rolnik Ekonomista”, 1933, nr 5, s. 120-123, vol. 2

Badanie porównawcze gospodarstw wiejskich rozmaitej wielkości lub rozmaitych typów pracy, odbitka z „Roczników Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1934, t. XXXIII, vol. 3

Materiały rachunkowe Wydziału Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich Instytutu Naukowego w Puławach jako podstawa życia gospodarczego wsi, odbitka z „Roczników Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1936, t. XL, vol. 3

Projekt metody podziału Polski na okręgi rolnicze do podatku gruntowego, odbitka z „Rolnictwa”, 1937, nr 89, vol. 2

ANEKS 5

J.70. Czasopisma z dedykacją dla Wacława Ponikowskiego, z jego przedmową, podpisem na okładce, wydane pod jego redakcją

„Organizacja pracy w rolnictwie”, 1927

„Rolnik Ekonomista”, 1929

Program nauki w liceach rolniczych (projekt) wyd. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, 1936

„Biblioteka Puławska, Seria Prac Społeczno-Gospodarczych”, nr 64, 1936
„Biblioteka Puławska, Seria Prac Społeczno-Gospodarczych”, nr 91, 1939
„Rolnik Ekonomista”, nr 17, 1936

**Spis materiałów wyłączonych ze spuścizny po profesorze W.C. Ponikowskim (sygn. III-193)
i przekazanych do Biblioteki Archiwum PAN:**

Wykłady na Kursach Rolniczych im. Stanisława Staszica

1. Chrzanowski Z., *Nasz obrót zbożowy*, b.d.
2. Chrzanowski Z., *Projekt organizacji zbytu zboża w Polsce*, b.d.
3. Dederko B., *Organizacja gospodarstw małorolnych*, b.d.
4. Dederko B., *Organizacja gospodarstw i wsi świeżo scalonych*, b.d.
5. Miklaszewski S., *Gleboznawstwo*, b.d.
6. Ohrt H., *Organizacja gospodarstw wiejskich*, b.d.

Spis dokumentacji niearchiwalnej (aktowej) przeznaczonej na makulaturę lub zniszczenie:

1. W. Ponikowski, *Ustalenie niektórych mierników i liczb względnych w rachunkowości rolniczej*, odbitki z „Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1929, liczba 1, egzemplarz 4
2. W. Ponikowski, *Materiały rachunkowe Wydziału Ekonomii Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich Instytutu Naukowego w Puławach jako podstawa badawcza życia gospodarczego wsi*, odbitka z „Nauk Rolniczych i Leśnych”, 1936, liczba 2, egzemplarze 4-5
3. Dziennik dłużników i wierzycieli –niewypełnione przykłady formularzy, b.d., liczba 8, egzemplarze 4-11